Körtvélyesi Klaudia

A transzatlanti kapcsolatok perspektívái a Tom Lantos Intézet megnyitásának tükrében

2011. június 30-án Budapesten a Parlament Felső Házi termében Tom Lantos (1928–2008) emléke előtt tisztelgett a nemzetközi közélet több jelentős személyisége.

A Tom Lantos Intézet ünnepélyes megnyitóján amerikai, magyar és több európai ország magas rangú politikusa, közéleti személyisége méltatta a magyar származású amerikai politikus tevékenységét, valamint a róla elnevezett intézet létrejöttének fontosságát a transzatlanti értékek előmozdítása terén.

A rendezvényt az amerikai–magyar kapcsolatok történetében is jelentős eseménynek tekinthetjük, mivel még eddig nem volt rá példa, hogy a jelenlegi és egy volt amerikai külügyminiszter egy időben látogasson Magyarországra.

Tom Lantos, az Egyesült Államok Képviselőháza demokrata párti tagjának (1981–2008), a Kongresszus Külügyi Bizottságának elnökeként (2006–2008) a szabadság és a demokrácia védelmében kifejtett tevékenysége révén fontos összekötő kapocs a két ország között.

Az ünnepi ülést Izsák Rita, az intézmény igazgatója nyitotta meg. Köszöntötte a jelenlévőket és ismertette az intézmény küldetését. A 2011 májusában alapítvány formájában bejegyzett intézet fő célja a 2008-ban elhunyt magyar származású amerikai parlamenti képviselő szellemi örökségének ápolása és tevékenységének folytatása.

A megnyitón beszédet mondott többek között Hillary Rodham Clinton, az Egyesült Államok külügyminisztere; Condoleezza Rice, az amerikai diplomácia korábbi vezetője; Orbán Viktor, Magyarország miniszterelnöke; Martonyi János külügyminiszter, Tőkés László, az Európai Parlament alelnöke; Karen Bass, amerikai kongresszusi képviselő; Balogh András, az MSZP alelnöke; Tom Lantos özvegye, Annette asszony, valamint két lánya: Annette Lantos Tillemann-Dick és Katrina Lantos Swett.

A felszólalók méltatták az intézet névadójának érdemdús munkásságát, amelyet főként külpolitikai téren, az emberi jogok elkötelezett harcosaként és az amerikai–magyar kapcsolatok fejlesztése terén fejtett ki. Mindenekelőtt azon közös értékeket emelték ki, amelyek a múltban összekötötték érdekeiket és ma is meghatározzák az Egyesült Államok és Magyarország kapcsolatait. Ezek az értékek a szabadság iránti elkötelezettség és a demokrácia: „*A szabadság iránt érzett szenvedélyes vonzalmunk közösséget alkot. Nincs a világon még egy olyan erős, magabiztos és elkötelezett közösség, mint a szabadságszerető emberek, népek közössége*” – mondta Orbán Viktor miniszterelnök. „*Tudjuk, hogy összekötnek bennünket a közös értékek, és a közös elkötelezettség ezen értékek védelmére és előmozdítására*.” – jelentette ki Hillary Clinton. Majd kihangsúlyozta, hogy Tom Lantos személye: „*(...) sokunk számára a megtestesítője volt mindannak,*

amit ezek az eszmék jelentenek. (...) azoknak az értékeknek, melyeket közösen vallunk, és a szabadság iránti elkötelezettséget, ami oly fontos az amerikai és a magyar népnek."

A szabadság iránt érzett vágy nemcsak az amerikaiak és magyarok kívánalma, hanem az egész emberiségé. Erről tanúskodik az a tény is, hogy azokban az országokban ahol a népek elnyomásban élnek, harcba szállnak a szabad, demokratikus társadalomért. A Tom Lantos Intézet pedig segíthet abban, hogy megossza a tapasztalatokat azokkal, akik most harcolnak a szabadabb életért és a demokráciáért. „*A demokrácia a világ számos részén éppen gyötrelmesen próbál megszületni. Közép- és Kelet-Európa nemzetei rengeteg tapasztalatot oszthatnak meg másokkal saját küzdelmeikből és diadalaikból. Ezért az intézet megnyitása nem is lehetne időszerűbb. Európa küszöbén, a Közel-keleten és Észak-Afrikában, az állampolgárok azt követelik, amit korábban más országokban a többi nép. A XVIII. századi Egyesült Államoktól kezdve, Chilén és Tunézián, Dél-Koreán, Kelet-Timoron át a posztszovjet államokig, az elmúlt 30 évben.*" – szögezte le Clinton asszony.

Beszédében kitért arra, hogy amikor Lantos 1983-ban megalapította az Amerikai Kongresszus Emberi Jogi Frakcióját, az akkoriban újdonságnak számított. Az eltelt közel 30 év alatt e kezdeményezés olyan pártok feletti vállalkozássá fejlődött, amely összehozta a demokratákat és a republikánusokat: „*Tom mindig hitt abban, hogy pártpolitikai hovatartozástól függetlenül, alapvetően mindannyian egy oldalon állunk. A szabadság oldalán. A demokrácia oldalán.*" – hangsúlyozta Clinton. Tom Lantos ezen kezdeményezése is bizonyítja, hogy az emberi jogok kérdése képes felülkerekedni a politikai nézeteken, azaz nem pártkérdés, hanem mélyen emberi.

Tom Lantos az Egyesült Államok Képviselőházának egyetlen holokauszt-túlélője volt. A „barna terror" embertelenségének megtapasztalása arra késztette őt, hogy életének további részében a humánum elkötelezett szószólója legyen, az emberi- és a kisebbségi jogok elszánt védelmezőjeként lépjen fel világszerte: „*(...) mint élő lelkiismeret, folyamatosan felhívott az antiszemitizmus, a diszkrimináció, az elnyomás és a népirtás elleni fellépésre. (…) Tom harcolt az oroszországi refusenyikokért, a tibetiekért, hogy azok gyakorolhassák vallásukat; a szaúdi és szudáni keresztényekért; a kínai muzulmánokért; a Balkán-félsziget etnikai kisebbségeiért; és a HIV/AIDS fertőzöttekért szerte a világon. (...) Számtalanszor felemelte a hangját a kisebbségekért, és különleges figyelmet fordított a romák, Európa legnagyobb jogfosztott kisebbségének sorsára. (...) Nem volt olyan ember, akit Tom Lantos leírt volna. Kötelességének érezte, hogy mindnyájuknak kezet nyújtson.*" – mondta Hillary Clinton.

A transzmodernitás korában, amikor a virtuális realitás paradigmáját valós tényként éljük meg, a távoli országok közötti kapcsolatok közelsége minden szinten érezteti hatását. A demokrácia igényelésének hangja a jövőben nagyobb hangsúllyal lesz jelen a nemzetközi kapcsolatokban. Clinton szerint ezért a jelenkorban a kooperáció szükséges volta a társadalom minden szintjén a demokrácia megőrzése és építése szempontjából egzisztenciális kérdés. „*Egy olyan időben, amikor a technológia segítségével azonnali hír- és információcserére van lehetőség, mindannyian szomszédjaink globális megfelelőjévé váltunk. És az, ami Tuniszban vagy Kairóban történik, hullámokat vet Budapesten, Dzsakartában és Washingtonban is. A világ minden demokráciájában, a régiekben és az újakban egyaránt, beleértve az én hazámat és az Önök országát is, létfontosságú, hogy tovább építsük és erősítsük a saját demokratikus intézményeinket. (…)*

Arra buzdítom Önöket, hogy dolgozzunk együtt a társadalom minden szegmensével, és lépjük át azokat a vonalakat, amelyekről olyan könnyen elhisszük, hogy elválasztanak bennünket. Erősítsük és támogassuk a demokráciát, a civil társadalmat és a jogállamiságot, védjük meg a kisebbségek jogait, tegyünk azért, hogy biztosak lehessünk benne, hogy amikor igazságot szolgáltatnak, az megfelelő eljárásban és pártatlan bíráskodással történik, nem politikai bosszúból vagy pártpolitikai beavatkozás hatására. Ezek voltak azok az elvek, melyekért Tom olyan elszántan harcolt." – mondta beszédében az Egyesült Államok külügyminisztere. Majd hozzátette: „*Ünnepeljük tehát együtt a Tom Lantos Intézet megnyitását, de ami még ennél is fontosabb, ígérjük meg magunknak, hogy folytatjuk ezt a munkát a magyar-amerikai együttműködés szellemében, azon értékek védelmében, amelyeket ő annyira fontosnak tartott...*"

Condoleezza Rice – az intézmény egyik társelnöke – felszólalásában arról beszélt, hogy Tom Lantos különleges ember, erőteljes erkölcsi hatalom volt, aki mélyen hitt a szabadság iránti vágyban és ezen törekvés egyetemességében. „*Tom Lantos szerette Amerikát és Magyarországot is, arra törekedett, hogy összekapcsolja a két országot a szabadság szeretete alapján, abban a törekvésben, hogy egyetlen férfi, nő és gyerek se éljen zsarnokságban.*" – mondta Rice. Érdemdús munkássága mély nyomot hagyott a nemzetközi közéletben, és ez irányú fáradhatatlan küzdelme nem ért véget elhunytával: „*A Tom Lantos Intézet segíteni fog, hogy helyes irányban maradjunk az emberi szabadság biztosításában nemcsak saját magunk, hanem azok érdekében is, akik egyelőre nem rendelkeznek vele*" – jelentette ki Condoleezza Rice, az Egyesült Államok volt külügyminisztere. Hozzátette: „*Ez az intézet egyesít bennünket az Atlanti-óceán két oldalán ezen cél, ezen álom megvalósításában.*"

Tőkés László beszédében kiemelte, hogy Tom Lantos mindvégig kiállt a határon túli magyar kisebbség jogaiért. Személyében olyan pártfogója lett a magyaroknak Washingtonban, amilyen egy közép-európai nemzetnek sem volt.

Katrina Lantos Swett, Tom Lantos lánya – az intézmény másik társelnöke – reményét fejezte ki, hogy az intézetnek a jövőben pozitív szerepe lesz a humanitárius kérdések megoldásában. Az intézet fő feladata a demokratikus értékek közvetítése, ezen belül az emberi és kisebbségi jogok kutatása és támogatása közép-európai, valamint nyugat-balkáni kontextusban, azzal a céllal, hogy elősegítse a közép-európai történelmi megbékélést. Az intézet a közép-európai-amerikai együttműködés révén a transzatlanti kapcsolatok meghatározó szereplőjévé kíván válni. Céljait kutatási projektekkel, konferenciák, tanulmányutak szervezésével és ösztöndíjakon keresztül kívánja megvalósítani.

Máig időszerű Tom Lantos hitvallása „*Sose feledjük, hogy a civilizáció máza hártyavékony. Mi vagyunk az őrzői, és sosem lankadhatunk*", amelynek a jelenkorban is ösztönző hatása van azok számára, akik az emberi- és a kisebbségi jogok védelme mellett kiállnak. Ebben a szellemben fog működni a Tom Lantos Intézet, amely az alapvető emberi jogok, a kisebbségek jogainak védelme és az emberek közötti kapcsolatok előmozdítását tartja legfőbb küldetésének.